

**Τρίτη 25 Δεκεμβρίου. Ἡ κατὰ σάρκα Γέννησις τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ
καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.**

Τυπικαὶ διατάξεις τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν

1. Τῇ παραμονῇ τῆς ἑορτῆς, ἡγουν τῇ κδ' τοῦ μηνός, ψάλλονται αἱ μεγάλαι βασιλικαὶ ὥραι τῶν Χριστουγέννων οὕτω:

Περὶ ὥραν πρώτην τῆς ἡμέρας σημαίνει τὸ μέγα καὶ συναγόμεθα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Εὐλογήσαντος δὲ τοῦ ἱερέως, λέγει ὁ προεστὼς τὸ· Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι. Βασιλεῦ οὐράνιε...Ὁ ἀναγνώστης τὸ· Τρισάγιον, καὶ μετὰ τὸ· Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία...τὸ· Κύριε ἐλέησον, β'. Δόξα... Καὶ νῦν...Δεῦτε προσκυνήσωμεν γ' καὶ στιχολογοῦμεν ψαλμοὺς γ'· α'. Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι Κύριε...(ψαλμὸς ε'), β'. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν...(ψαλμὸς μδ'), γ'. Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις...(ψαλμὸς με'). Εἶτα· Δόξα...Καὶ νῦν...Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, δόξα σοι ὁ Θεός, ἐκ γ', Κύριε ἐλέησον γ', Δόξα, τὸ τροπάριον· Ἀπεγράφετο ποτέ...Καὶ νῦν, τὸ θεοτοκίον· Τι σὲ καλέσωμεν ὦ Κεχαριτωμένη...Εἶτα ἀρχομένου τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ψάλλομεν τὸ ἰδιόμελον· Βηθλεὲμ ἐτοιμάζου...δὶς, ἄνευ στίχου. Εἶτα, τὸ ἰδιόμελον· Νῦν προφητικὴ πρόρρησις...δὶς, μετὰ τῶν στίχων α'. Ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαμὰν ἤξει, καὶ ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίου δασεώς, β'. Κύριε, εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου καὶ ἐφοβήθην· Κύριε, κατενόησα τὰ ἔργα σου καὶ ἐξέστην. Εἶτα Δόξα...τὸ ἰδιόμελον· Τάδε λέγει Ἰωσήφ πρὸς τὴν Παρθένον...Καὶ νῦν· τὸ αὐτό... Καὶ εὐθὺς ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὸ προκείμενον τῆς προφητείας καὶ τὴν προφητείαν· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ...(Προφητείας Μιχαίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. ε', 2), μετ' αὐτὴν δὲ ἐπισυνάπτει ἄνευ ἐτέρου προκειμένου τὸν ἀπόστολον τῆς α' ὥρας· Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως...(Ἐβρ. Κεφ'. α, 1), τοῦ διακόνου ἐκφωνοῦντος τὸ· Πρόσχωμεν. Καὶ πληρωθέντος τοῦ ἀποστόλου, Ἀλληλούϊα οὐ ψάλλομεν, ἀλλ' εὐθὺς ὁ διάκονος λέγει τὸ· Σοφία ὀρθοί...ὁ δὲ ἱερεὺς πρὸ τῆς ὥραίας πύλης ἀναγινώσκει τὸ εὐαγγέλιον τῆς α' ὥρας· Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ Γέννησις οὕτως ἦν...

(Ματθ. Κεφ'. α', 18-25). Μεθ' ὃ ὁ μὲν χορὸς λέγει τὸ Δόξα σοι Κύριε δόξα σοι, ὁ δὲ ἀναγνώστης λέγει εὐθύς τὸ Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον...Τὸ τρισάγιον. Παναγία Τριάς...Πάτερ ἡμῶν...Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία...Εἶτα τὸ κοντάκιον· Ἡ Παρθένος σήμερον, τὸν προαιώνιον λόγον...Τὸ Κύριε ἐλέησον, μ'. Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ...Τὸ Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα...Καὶ νῦν...Τὴν τιμιωτέραν...Ἐν ὀνόματι Κυρίου...Ὁ ἱερεὺς· Ὁ Θεὸς οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς...καὶ ὁ προεστῶς τὴν εὐχὴν· Χριστέ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν...**Καὶ μετ' αὐτὴν εὐθύς ἐπισυνάπτομεν τὴν γ' ὥραν οὕτω:**

Τὸ Τρισάγιον, Παναγία Τριάς...Πάτερ ἡμῶν...Τὸ Κύριε ἐλέησον'. Τὸ Δεῦτε προσκυνήσωμεν...ἐκ γ', εἶτα τοὺς γ' ψαλμοὺς· α'. Ὁ Θεὸς οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς...(ψαλμὸς ξς'), β'. Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἀγίοις...(ψαλμὸς πς'), γ'. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου...(ψαλμὸς ν'). Εἶτα τὸ Δόξα...Καὶ νῦν...Ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα, Δόξα σοι ὁ Θεός, ἐκ γ'. Κύριε ἐλέησον γ'. Εἶτα Δόξα, τὸ τροπάριον· Ἀπεγράφετο ποτε...Καὶ νῦν, τὸ θεοτοκίον· Θεοτόκε, σὺ εἶ ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή...Εἶτα ἀρχομένου τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ ψάλλομεν τὸ ἰδιόμελον· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν...δὶς, ἄνευ στίχου. Εἶτα τὸ ἰδιόμελον· Πρὸ τῆς Γεννήσεως τῆς σῆς...δὶς, μετὰ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς α' ὥρας. Εἶτα Δόξα, τὸ ἰδιόμελον· Ἰωσήφ, εἶπεν ἡμῖν...Καὶ νῦν· τὸ αὐτο...•Ψαλλομένων δὲ τῶν ἰδιομέλων τῆς γ' ὥρας, ὁ διάκονος, ἢ ἐλλείψει διακόνου ὁ ἱερεὺς, ἐξέρχεται τῆς βορείου θύρας τοῦ ἱεροῦ ἐνδεδυμένος μανδύαν μέλανα καὶ κρατῶν κατζίον θυμιᾶ τὸν ναὸν ἅπαντα, προπορευομένης λαμπάδος· τοῦτο δὲ ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὴν ς' ὥραν καὶ εἰς τὴν θ' ὁμοίως.• Μετὰ γοῦν τὰ ἰδιόμελα λέγει εὐθύς ὁ ἀναγνώστης τὸ προκείμενον τῆς προφητείας καὶ τὴν προφητείαν· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν...(Προφητείας Ἰερεμίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. γ', 36), μετ' αὐτὴν δὲ ἐπισυνάπτει ἄνευ ἐτέρου προκειμένου τὸν ἀπόστολον τῆς γ' ὥρας· Πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν...(Γαλ. Κεφ'. γ', 23), τοῦ διακόνου ἐκφωνοῦντος τὸ Πρόσχωμεν. Καὶ πληρωθέντος τοῦ ἀποστόλου, Ἀλληλουῖα οὐ ψάλλομεν, ἀλλ' εὐθύς ὁ ἱερεὺς τὸ Σοφία, ὀρθοί...καὶ ἀναγι-

νώσκει τὸ εὐαγγέλιον τῆς γ' ὥρας· Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου...(Λουκ. Κεφ'. β', 1-20). Μεθ' ὃ ὁ χορὸς ψάλλει τὸ· Δόξα σοι Κύριε δόξα σοι, ὁ δὲ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὸ· Κύριε ὁ Θεὸς εὐλογητός...Τὸ τρισάγιον κτλ., εἶτα τὸ κοντάκιον· Ἡ Παρθένος σήμερον...Τὸ Κύριε ἐλέησον, μ'. Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ...Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα...Καὶ νῦν... Τὴν τιμιωτέραν...Ἐν ὀνόματι Κυρίου...Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς...καὶ ὁ προεστὼς τὴν εὐχὴν· Δεσπότα Θεέ, Πάτερ παντοκράτορ...**Καὶ μετ' αὐτὴν εὐθὺς ἐπισυνάπτομεν τὴν ς' ὥραν οὕτω:**

Εὐθὺς λέγομεν τὸ· Δεῦτε προσκυνήσωμεν...ἐκ γ'. Εἶτα τοὺς γ' ψαλμοὺς· α'. Ὁ Θεός, τὸ κριμὰ σου τῷ βασιλεῖ δός...(ψαλμὸς οα'), β'. Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαυΐδ καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ...(ψαλμὸς ρλα'), γ'. Ὁ κατοίκων ἐν βοήθειᾳ τοῦ Ὑψίστου...(ψαλμὸς 90^{ος}). Εἶτα τὸ· Δόξα...Καὶ νῦν...Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, δόξα σοι ὁ Θεός, ἐκ γ'. Κύριε ἐλέησον γ'. Εἶτα Δόξα, τὸ τροπάριον· Ἀπεγράφετο ποτε...Καὶ νῦν, τὸ θεοτοκίον· Ὅτι οὐκ ἔχομεν παρρήσιαν...Καὶ εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ψάλλομεν τὸ ἰδιόμελον· Δεῦτε πιστοὶ ἐπαρθῶμεν ἐνθέως... δῖς, ἄνευ στίχου. Εἶτα τὸ ἰδιόμελον· Ἀκοῦε οὐρανέ...δῖς, μετὰ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς α' ὥρας. Εἶτα, Δόξα, τὸ ἰδιόμελον· Δεῦτε χριστοφόροι λαοί...Καὶ νῦν· τὸ αὐτό...Καὶ εὐθὺς ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὸ προκειμένον τῆς προφητείας καὶ τὴν προφητεία· Προσέθετο Κύριος λαλήσαι τῷ Ἀχαζ...(Προφητείας Ἡσαΐου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. ζ', 10). Εὐθὺς ἐπισυνάπτει ἄνευ ἐτέρου προκειμένου τὸν ἀπόστολον τῆς ς' ὥρας· Κατ' ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας...(Ἑβρ. Κεφ'. α', 10). Καὶ πληρωθέντος τοῦ ἀποστόλου, Ἀλληλούϊα οὐ ψάλλομεν, ἀλλ' εὐθὺς ὁ ἱερεὺς τὸ· Σοφία, ὀρθοί...καὶ ἀναγινώσκει τὸ εὐαγγέλιον τῆς ς' ὥρας· Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεέμ, τῆς Ἰουδαίας...(Ματθ. Κεφ'. β', 1-12). Μεθ' ὃ ὁ χορὸς ψάλλει τὸ· Δόξα σοι Κύριε δόξα σοι, ὁ δὲ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὸ· Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν...Τὸ· Τρισάγιον κτλ., εὐθὺς τὸ κοντάκιον· Ἡ Παρθένος σήμερον...Τὸ· Κύριε ἐλέησον μ'. Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ...Κύριε ἐλέησον γ', Δόξα...Καὶ νῦν...Τὴν τιμιωτέραν... Ἐν ὀνόματι Κυρίου...Ὁ

ιερεὺς· Ὁ Θεὸς οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς...Καὶ ὁ προεστῶς τὴν εὐχὴν· Θεὲ καὶ Κύριε τῶν δυνάμεων...

Εὐθύς δ' ἐπισυνάπτομεν τὴν θ' ὥραν οὕτω: Τὸ· Τρισάγιον. Παναγία Τριάς...Πάτερ ἡμῶν...Κύριε ἐλέησον ἱβ'. Δεῦτε προσκυνήσωμεν...γ'. καὶ οἱ γ' ψαλμοὶ· α'. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου...(ψαλμὸς ρθ'), β'. Ἐξομολογήσομαι σοί, Κύριε,...(ψαλμὸς ρι'), γ'. Κλῖνον, Κύριε, τὸ οὖς σου,...(ψαλμὸς πε'). Εἶτα τὸ· Δόξα...Καὶ νῦν...Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα. Δόξα σοι ὁ Θεός, ἐκ γ'. Εἶτα Δόξα, τὸ τροπάριον· Ἀπεγράφετο πότε...Καὶ νῦν, τὸ θεοτοκίον· Ὁ δι' ἡμᾶς γεννηθεὶς...Καὶ εὐθύς ἀρχομένου τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ ψάλλομεν τὸ ἰδιόμελον· Ἐξεπλήττετο ὁ Ἡρώδης...δὶς, ἄνευ στίχου. Εἶτα τὸ ἰδιόμελον· Ὅτε Ἰωσήφ...δὶς, μετὰ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς α' ὥρας. Τὸ δὲ τέλος τοῦ ἰδιομέλου· Σὺν Πατρὶ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι...λαμβάνει ὁ ἀριστερὸς χορὸς. Εἶτα ὁ δεξιὸς χορὸς ἄρχεται τοῦ· Δόξα Πατρὶ...καὶ ὁ ἀριστερὸς τὸ· Καὶ νῦν...Μεθ' ὃ εὐθύς ὁ κανονάρχης ἰστάμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ βλέπων πρὸς ἀνατολὰς ἀναγινώσκει εὐλαβῶς κατὰ τὸ ὕφος τοῦ εὐαγγελίου τὸ ἰδιόμελον· Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου, ὁ δρακί τὴν πᾶσαν ἔχων κτίσιν, ὃ ἐπαναλαμβάνει τρις· εἶτα ἕξακολουθεῖ: Πάκη καθάπερ βροτὸς κτλ., τὸ δὲ Προσκυνοῦμέν σου τὴν Γένναν Χριστὲ, ἐπαναλαμβάνει τρις, καὶ εἶτα τὸ· Δεῖξον ἡμῖν καὶ τὰ Θεῖα σου Θεοφάνεια, ἅπαξ. Μεθ' ὃ ἀρχομένου τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ψάλλεται ἀργῶς καὶ μετὰ μέλους τὸ αὐτὸ ἰδιόμελον, ἀμοιβαδὸν κατὰ στίχον ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν χορῶν· ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ἤδη ἐκ γ' ὅτε στίχος· Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου...καὶ ὁ στίχος· Προσκυνοῦμέν σου...οἱ δὲ λοιποὶ λέγονται ἅπαξ. Καὶ εὐθύς ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὸ προκειμένον τῆς προφητείας καὶ τὴν προφητείαν· Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν...(Προφητείας Ἡσαΐου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. θ', 6). Εὐθύς ἐπισυνάπτει ἄνευ ἐτέρου προκειμένου τὸν ἀποστολὸν τῆς θ' ὥρας· Ὁ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι...(Ἐβρ. Κεφ'. β', 11). Πληρωθέντος δὲ τοῦ ἀποστόλου, Ἀλληλούϊα οὐ λέγομεν, ἀλλ' εὐθύς ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὸ εὐαγγέλιον τῆς θ' ὥρας· Ἀναχωρησάντων τῶν

Μάγων...(Ματθ. Κεφ'. β', 13-23). Εὐθύς ὁ μὲν χορὸς ψάλλει τὸ· Δόξα σοι Κύριε δόξα σοι, ὁ δὲ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὸ· Μὴ δὴ παραδώης ἡμᾶς...Τρισάγιον. Παναγία Τριάς...Πάτερ ἡμῶν...Ὅτι σοῦ ἐστίν...Τὸ κοντάκιον· Ἡ Παρθένος σήμερον...Κύριε ἐλέησον μ'. Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ... Κύριε ἐλέησον γ'. Δόξα...Καὶ νῦν...Τὴν τιμιωτέραν...Ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὁ ἱερεὺς· Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς...Καὶ ὁ προεστῶς τὴν εὐχὴν· Δεσπότα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...Εἶτα ὁ ἀναγνώστης χῦμα τὰ τυπικὰ καὶ τοὺς μακαρισμούς. Εἶτα Δόξα...καὶ νῦν· Μνήσθητι ἡμῶν Κύριε...Μνήσθητι ἡμῶν Δεσπότα...Μνήσθητι ἡμῶν ἅγιε...Χορὸς ὁ ἐπουράνιος...Στίχος· Προσελθετε πρὸς αὐτόν...Χορὸς ὁ ἐπουράνιος...Δόξα· Χορὸς ἁγίων ἀγγέλων... Καὶ νῦν· Πιστεύω εἰς ἕναν Θεόν...Τὸ Ἄνες, ἄφες, συγχώρησον...Πάτερ ἡμῶν...Ὅτι σοῦ ἐστίν...Τὸ κοντάκιον· Ἡ Παρθένος σήμερον...Κύριε ἐλέησον ιβ'. Εὐλόγησον καὶ ὁ ἱερεὺς ποιεῖ ἀπόλυσιν μεγάλην. Μεθ' ἣν ἀπερχόμεθα, ἀναμένοντες τὴν ὥραν τοῦ ἐσπερινοῦ. Τράπεζαν ἰστώμεν μετὰ τὴν ἐν τῷ ἐσπερινῷ λειτουργίαν. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ· Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου...καὶ οἱ ψαλμοὶ· Εὐλόγησω τὸν Κύριον...καὶ Ὑψώσω σὲ ὁ Θεός μου...οὐ λέγονται νῦν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν τυπικῶν, καθότι λεχθήσονται εἰς τὸ τέλος τῆς ἐν τῷ ἐσπερινῷ τελεσθησομένης λειτουργίας.

2. Περὶ ὥραν ι' τῆς ἡμέρας σημαίνει καὶ ἀρχόμεθα τοῦ μεγάλου ἐσπερινοῦ τῆς ἑορτῆς μετὰ τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Λαμβάνουσιν οὖν καιρὸν ὅτε ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος καὶ ἐνδύονται πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν στολήν. Εἶτα ὁ διάκονος ἐξερχόμενος ἵσταται ἐν τῷ συνήθει τόπῳ ἔνθα ἐκφωνεῖ· Εὐλόγησον δεσπότα, καὶ ὁ ἱερεὺς· Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός...Καὶ εὐθύς ὁ προεστῶς τὸ· Δεῦτε προσκυνήσωμεν...καὶ ἀναγινώσκει τὸν προοιμιακὸν ψαλμὸν μεθ' ὃν ὁ διάκονος τὴν μεγάλην συναπτὴν. Εἶτα τὸ· Κύριε ἐκέκραξα...ἐν ᾧ ἰστώμεν στίχους η' καὶ ψάλλομεν τὰ δ' ἰδιόμελα τῆς ἑορτῆς· Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα...Τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γεννηθέντος...Ἡ Βασιλεία σου Χριστέ... Τὶ σοὶ προσενέγκωμεν Χριστέ...δευτεροῦντες αὐτά. Δόξα...Καὶ νῦν...τὸ ἰδιόμελον· Αὐγούστου μοναρχήσαντος...Ψαλλομένου δὲ τοῦ κεκραγα-

ρίου καὶ τῶν ἐσπερίων ἰδιομέλων, ὁ μὲν διάκονος λαβὼν θυμιατὸν θυμιᾱ ὡς ἔθος τὸν ναὸν ἅπαντα, ὁ δὲ ἱερεὺς ἀπερχόμενος ποιεῖ τὴν προσκομιδὴν. Μετὰ τὸ δοξαστικὸν γίνεται εἴσοδος τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν ἧ ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς τὴν εὐχὴν· *Ἐσπέρας καὶ πρωῖ...* Μετὰ δὲ τὸ· *Σοφία, ὀρθοί...* τὸ Φῶς ἰλαρόν. Προκείμενον δὲ οὐ λέγεται, ἀλλ' εὐθύς ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὰ γ' ἀναγνώσματα τῆς ἑορτῆς, ἐν οἷς καθήμεθα· **α'**. *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν...* (Γενέσεως τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. α', 1), **β'**. *Ἐγένετο πνεῦμα Θεοῦ ἐπὶ Βαλαάμ...* (Ἀριθμῶν τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. κδ' 2), **γ'**. *Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις...* (Προφητείας Μιχαίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. δ', 6-7. Κεφ'. ε', 1-3). Εἶτα ἀνισταμένων πάντων ψάλλει ὁ δεξιὸς χορὸς τὸ τροπάριον· *Λαθῶν ἐτέχθης ὑπὸ τὸ Σπήλαιον...* Εἶτα ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τοῦ στίχου αὐτοῦ. Μεθ' ἕκαστον δὲ στίχον ψάλλουσιν οἱ χοροὶ ἐναλλάξ, ἀρχομένου τοῦ ἀριστεροῦ, τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου· *Καὶ μάγους σοι προσήνεγκεν...* Εἶτα ὁ ἀναγνώστης τὸ· *Δόξα...* καὶ τὸ· *Καὶ νῦν...* καὶ ὁ δεξιὸς χορὸς ψάλλει αὐθις ὅλον τὸ τροπάριον. Εἶτα ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει ἕτερα γ' ἀναγνώσματα· **α'**. *Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης...* (Προφητείας Ἡσαίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. ια', 1), **β'**. *Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν...* (Προφητείας Ἰερεμίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. γ', 36), **γ'**. *Εἶπε Δαυὶδ τῷ Ναβουχοδονόσορ...* (Προφητείας Δαυὶδ τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. β', 31), ἐν οἷς καθήμεθα. Μεθ' ὁ ἀνισταμένων πάντων ἡμῶν, ψάλλει ὁ ἀριστερὸς χορὸς τὸ τροπάριον· *Ἀνέτειλας Χριστὲ ἐκ Παρθένου...* Εἶτα ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τοὺς στίχους αὐτοῦ. Μεθ' ἕκαστον δὲ στίχον ψάλλουσιν οἱ χοροὶ ἐναλλάξ, ἀρχομένου τοῦ δεξιοῦ, τὸ τέλος αὐτοῦ· *Μάγους ὁδηγήσας εἰς προσκύνησίν σου...* Εἶτα ὁ ἀναγνώστης τὸ· *Δόξα...* καὶ τὸ· *Καὶ νῦν...* καὶ αὐθις ὁ ἀριστερὸς χορὸς ψάλλει ὅλον τὸν τροπάριον. Εἶτα ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὰ ἕτερα β' ἀναγνώσματα· **α'**. *Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱός...* (Προφητείας Ἡσαίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. θ' 6), **β'**. *Προσέθετο Κύριος λαλήσαι τῷ Ἄχαζ...* (Προφητείας Ἡσαίου τὸ Ἀνάγνωσμα. Κεφ'. ζ', 10). Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἀναγνωσμάτων συμπληρῶσιν, ἐκφωνεῖ ὁ διάκονος· *Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορὸς· Κύριε ἐλέησον, καὶ*

ὁ ἱερεὺς· Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν...καὶ ψάλλεται ὁ τρισάγιος ὕμνος. Εἶτα ὁ ἀναγνώστης, τὸ προκείμενον τοῦ ἀποστόλου καὶ τὸν ἀπόστολον· Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως...(Ἐβρ. Κεφ'. α', 1). Ἀλληλουϊάριον, καὶ εὐθύς ὁ διάκονος τὸ· Σοφία, ὀρθοί...καὶ ἀναγινώσκει τὸ εὐαγγέλιον ἐπ' ἄμβωνος· Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου... (Λουκ. Κεφ'. β', 1-20). Καὶ καθεξῆς, ἡ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Κοινωνικὸν· Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἀλληλούϊα. Εἶτα τὸ· Εἶδομεν τὸ φῶς...Τὸ· Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...οἱ εὐχῆς· Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ...καὶ Ὑψώσω σὲ ὁ Θεὸς μου...καὶ γίνεται ἀπόλυσις τελεία μετὰ τοῦ· Ὁ ἐν σπηλαίῳ γεννηθεὶς καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθεὶς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...

3. Περὶ ὥραν α' τῆς νυκτός, σημαίνει ὡς ἔθος ἐστί, καὶ συναγόμεθα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τεθέντος εὐλογητοῦ ἀρχόμεθα τοῦ μικροῦ ἀποδείπνου κατὰ τὴν συνήθειαν. Μετὰ δὲ τὸ· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...ἀρχόμεθα τῆς λιτῆς ἐξερχόμενοι εἰς τὸν νάρθηκα, ὡς ἔθος, ψάλλοντες τὰ δ' ἰδιόμελα τῆς λιτῆς· Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ...Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, σήμερον ἠνώθησαν...Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...Τὸν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν...Δόξα, τὸ ἰδιόμελον· Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς...Καὶ νῦν, τὸ ἰδιόμελον· Χορεύουσιν Ἄγγελοι πάντες ἐν οὐρανῷ...Καὶ αἱ συνήθεις εὐχαί. Μετὰ δὲ τὸ εἰπεῖν ταύτας, εἰσερχόμεθα ἐν τῷ ναῷ ψάλλοντες τὰ ἀποστιχα ἰδιόμελα τῆς ἑορτῆς μετὰ τῶν στίχων αὐτῶν· Μέγα καὶ παράδοξον θαῦμα...Σήμερον τίκτει ἡ Παρθένος...Τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ γεννηθέντος...Δόξα, τὸ ἰδιόμελον· Εὐφράνθητι Ἱερουσαλήμ...Καὶ νῦν, τὸ ἰδιόμελον· Σπηλαίῳ παρώκησας...Εἶτα τὸ· Νῦν ἀπολύεις...Τὸ τρισάγιον κτλ., καὶ τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν...ἐκ γ', καὶ γίνεται ἡ συνήθης ὑπὸ τοῦ ἱερέως εὐλόγησις τῶν ἄρτων, ἐξ ὧν μεταλαμβάνομεν πάντες οἱ ἀδελφοὶ εἰς ἁγιασμὸν ψυχῆς καὶ σώματος. Τὸ· Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...ἐκ γ'. Δόξα...Καὶ νῦν...καὶ τὸ· Εὐλογήσω τὸν Κύριον...ἄχρι τοῦ μέσου. Εὐθύς τὸ· Πλούσιοι ἐπτώχευσαν...Ὁ ἱερεὺς· Εὐλογία Κυρίου καὶ

ἔλεος...καὶ τίθεται ἀνάγνωσις εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, λόγος δ'. Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ ἐξάψαλμος.

Εἰς τὸ· Θεὸς Κύριος...τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς· *Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν...ἐκ γ'.* Εὐθύς ἡ στιχολογία τοῦ Ψαλτηρίου ὡς ἐξῆς: ὁ ἀναγνώστης· Κύριε, ἐλέησον γ', Δόξα, καὶ νῦν...Καὶ ἀναγινώσκει τὸ Ζ' κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου. Εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ λέγει· *Δόξα, καὶ νῦν.* Ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα δόξα σοι, ὁ Θεός. Ἐκ γ'. *Ἡ ἐλπίς ἡμῶν Κύριε δόξα σοι.* Ὁ ἱερεὺς· μικρὰ συνάπτη καί· Ὅτι σὸν τὸ κράτος...Ὁ χορός· *Ἀμήν,* καὶ ψάλλεται τὸ Κάθισμα τῆς ἑορτῆς· *Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί... Δόξα...Καὶ νῦν· τὸ αὐτό...* Εἶτα ὁ ἀναγνώστης· Κύριε, ἐλέησον γ', Δόξα, καὶ νῦν. Καὶ ἀναγινώσκει τὸ Η' κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου. Εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ λέγει· *Δόξα, καὶ νῦν.* Ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα, ἀλληλουῖα δόξα σοι, ὁ Θεός. Ἐκ γ'. *Ἡ ἐλπίς ἡμῶν Κύριε δόξα σοι.* Ὁ ἱερεὺς· μικρὰ συνάπτη καί· Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος...Ὁ χορός· *Ἀμήν,* καὶ ψάλλεται τὸ Κάθισμα τῆς ἑορτῆς· *Τὶ θαυμάζεις Μαριάμ...Δόξα...Καὶ νῦν· τὸ αὐτό...* Εὐθύς ὁ πολυέλεος, μεθ' ὃν τὸ Κάθισμα τῆς ἑορτῆς· Ὁ ἀχώρητος παντί... Οἱ ἀναβαθμοί, τὸ α' ἀντίφωνον τοῦ δ' ἤχου. Προκείμενον· *Ἐκ γαστρὸς πρὸ Ἐωσφόρου ἐγέννησά σε· ὤμοσε Κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται.* Στίχος· *Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Καθοῦ ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.* Τὸ· *Πᾶσα πνοή...καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ ὀρθροῦ· Τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ Γέννησις οὕτως ἦν...Ὁ ν' χύμα.* Δόξα· *Τὰ σύμπαντα σήμερον...* Καὶ νῦν· τὸ αὐτό...Εἰς τὸν στίχον, τὸ ἰδιόμελον· *Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...*

Εἶτα οἱ κανόνες· ὁ πρῶτος μετὰ τοῦ εἰρμοῦ εἰς ἠ' τροπάρια καὶ ὁ δεῦτερος μετὰ τοῦ εἰρμοῦ εἰς ς' τροπάρια. Οὐ λέγομεν δὲ στίχους ἐκ τῆς στιχολογίας, ἀλλ' οἱ μὲν εἰρμοὶ ψάλλονται ἄνευ στίχου, πρὸ δὲ ἐκάστου τροπαρίου λέγομεν τὸν στίχον· *Δόξα σοι ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξα σοι,* πρὸ δὲ τῶν δύο τελευταίων τροπαρίων τοῦ β' κανόνος τὸ· *Δόξα...καὶ τὸ· Καὶ νῦν...* Ψάλλομεν δὲ μεθ' ἐκάστην ᾠδὴν καταβασίας διπλᾶς, ἥτοι ἀμφοτέρους τοῦ εἰρμοῦ τῆς ᾠδῆς. Ἀπὸ γ' ᾠδῆς, χύμα ἢ ὑπακοή· *Τὴν*

ἀπαρχὴν τῶν ἐθνῶν... Ἀφ' ἑκτῆς, τὸ κοντάκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ Παρθένος σήμερον... καὶ ὁ οἶκος· Τὴν Ἐδέμ Βηθλεὲμ ἤνοιξε... Εὐθύς τὸ Συναξάριον. **Ἡ τιμιωτέρα οὐ στιχολογείται**, ἀλλὰ ψάλλεται ἢ θ' ᾠδὴ ἀμφοτέρων τῶν κανόνων τῆς ἑορτῆς, προτασσομένων τῶν τε εἰρμῶν καὶ ἐκάστου τροπαρίου ἀνὰ ἐνὸς μεγαλυναρίου.

Ἑξαποστειλάριον, τὸ τῆς ἑορτῆς· Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς... ἐκ γ'. Εἰς τοὺς αἶνους, ἰστώμεν στίχους δ' καὶ ψάλλομεν τὰ ἰδιόμελα τῆς ἑορτῆς· Εὐφραίνεσθε Δίκαιοι... Ὁ Πατὴρ εὐδόκησεν... Θεοτόκε Παρθένε... Δεῦτε ἀννυμήσωμεν... Δόξα, τὸ ἰδιόμελον τῆς ἑορτῆς· Ὅτε καιρός... Καὶ νῦν, τὸ ἰδιόμελον· Σήμερον ὁ Χριστὸς γεννᾶται... μέχρι τοῦ Ἀκαταπαύστως βοῶμεν... Καὶ ἄρχεται εὐθύς ἡ μεγάλη δοξολογία, μεθ' ἣν τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν... ἄπαξ, ἐκτενῆς καὶ ἀπόλυσις. Ἡ α' ὥρα ἐν τῷ νάρθηκι, ἐν ἣ Δόξα, τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν... Καὶ νῦν, τὸ θεοτοκίον τῆς ὥρας. Εἰς δὲ τὸ τρισάγιον, τὸ κοντάκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ Παρθένος σήμερον... Οὕτω καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ὥραις. Σημειωτέον δ' ὅτι πρὸ τῆς α' ὥρας δίδεται καὶ ἅγιον ἔλαιον ὡς ἔθος.

4. Περὶ ὥραν α' τῆς ἡμέρας σημαίνει καὶ συναγόμεθα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τεθέντος εὐλογητοῦ ὁ ἀναγνώστης ἀναγινώσκει τὴν τριθέκτην. Μετ' αὐτὴν ἡ λειτουργία. Ἐν ἣ ψάλλομεν τὰ ἀντίφωνα τῆς ἑορτῆς. Εἰς τὸ β' ἀντίφωνον λέγομεν· Σῶσον ἡμᾶς... ὁ ἐκ Παρθένου τεχθεὶς... Εἰσοδικὸν τὸ· Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησα σέ... ὁ ἐκ Παρθένου τεχθεὶς... Τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν... Δόξα... Καὶ νῦν, τὸ κοντάκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει... Ἀντὶ δὲ τοῦ τρισαγίου, ψάλλομεν τὸ· Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε... Προκείμενον, ἀπόστολος, ἀλληλουϊάριον καὶ εὐαγγέλιον τῆς ἑορτῆς, ἦτοι· Ἀπόστολος· Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου... (Γαλ. Κεφ'. δ', 4-6), ὁ ζήτηι τῇ κε' Δεκεμβρίου. Εὐαγγέλιον· Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας... (Ματθ. Κεφ'. β', 1-20), ὁ ζήτηι τῇ κε' Δεκεμβρίου. Τελεῖται δὲ ἡ λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσο-

στόμου. Κοινωνικὸν· *Λύτρωσιν ἀπέστειλε Κύριος τῷ λαῷ αὐτοῦ... Ἀντὶ τοῦ· Εἶδομεν τὸ φῶς... λέγομεν τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς· Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν... Πληρωθήτω... Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου... ἐκ γ', Δόξα... Καὶ νῦν... οἱ δύο ψαλμοὶ· Εὐλογήσω τὸν Κύριον... Ὑψώσω σὲ ὁ Θεός μου... καὶ ἡ ἀπόλυσις.*